

Voloshinov S. A. Analysis of the experience of training specialists in the maritime industry in the Russian Federation

The article analyzes scientific works on professional training of specialists in the maritime industry in the Russian Federation. The search for scientific and pedagogical works related to the professional training of specialists in the maritime industry, the search system for the scientific literature of the Google Academy and electronic catalogs of the Russian State Library. Based on data analysis, the Google Academy concluded that interest in the study of marine specialists as subjects in scientific works of n and Russian-speaking scientists gradually increases from 2005 to 2017. Another situation with shipyards as subjects of scientific research: interest is not stable. By 2013, it is growing, then the number of scientific works is decreasing in 2014 and 2016 and is rapidly increasing in 2015 and 2017. The analysis of the results of the search results in the Russian State Library shows a decrease in the number of solid scientific works (dissertations and monographs) concerning the training of specialists in the maritime industry from 2005 to 2017. The problems of professional training of specialists in the maritime industry, which were researched in dissertations of Russian scientists in the field of pedagogical sciences: formation of the physical culture of future marine specialists (V. Y. Fadeev, R. A. Magomadov, O. P. Sharin), were distinguished; formation of information and computer, information and communication readiness of future marine specialists (V. V. Fadeeva, E. B. Skachkov); development of citizenship (I. V. Chernikova, P. V. Timchenko); development of professional experience (V. M. Dulin); competent approach in professional training of specialists in the maritime industry (M. A. Repin, D. G. Korneev), in particular the formation of language competence (L. G. Stupina, E. V. Cybulska); continuous vocational training (V. P. Efentiev, S. A. Lutkov); mathematical preparation (Y. A. Velichko).

Key words: analysis of scientific works, professional training, marine specialists, Russian experience.

УДК 33.1-452

Вікторія ГАЛУЩЕНКО

кандидат педагогічних наук, доцент,

*доцент кафедри дефектології та фізичної реабілітації Державного закладу
«Південноукраїнський національний педагогічний університет ім. К.Д.Ушинського»,*

м. Одеса, Україна

e-mail: victoria.galushchenko@ukr.net

**ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ КОРЕКЦІЙНО-ЛОГОПЕДИЧНОЇ РОБОТИ
З РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОЇ ЛЕКСИКИ У ДІТЕЙ ІЗ ЗНМ**

Статтю присвячено проблемі вивчення лексичної сторони мовлення дітей із загальним недорозвиненням мовлення. Зокрема, увагу зосереджено на вивченні стану емотивної лексики у дошкільників з даною патологією. Описані особливості лексики, що виражають емоції дітей із ЗНМ, запропоновані методичні прийоми, спрямовані на активізацію слів-емотивів в мовленні дошкільників із загальним недорозвиненням мовлення. Визначено та розкрито основні шляхи оптимізації емоційної лексики та значення корекційно-логопедичної роботи за основними напрямками.

Ключові слова: лексика, емотивність, шляхи оптимізації, загальне недорозвинення мовлення.

На сучасному етапі розвитку суспільства кількість дітей, які мають мовленнєві порушення збільшилася порівняно з попереднім десятиліттям і має тенденцію до подальшого зростання. Тому завдання розвитку мовлення дітей – одне з найважливіших задач сьогодення. Постає проблема вирішення саме організаційно-методичних питань, пов'язаних з підготовкою дітей до школи. Особливо важливим є розробка спеціальних методичних систем, що враховують складність і неоднорідність контингенту дітей з вадами мовлення в дитячих дошкільних установах. Виникає необхідність здійснення індивідуалізованого більш диференційованого корекційного впливу, удосконалення методичних розробок, застосування ін-

новаційних технологій, а також впровадження тенденції оновлення змісту освіти (А. Богуш [1], М. Шеремет [9]). Перш за все це стосується дітей із загальним недорозвиненням мовлення, що складають більшість спеціалізованих дитячих садочків для дітей з порушеннями мовлення.

Незважаючи на наявний досвід і значну кількість робіт, присвячених проблемі усунення загального недорозвинення мовлення (ЗНМ), визначається потреба удосконалення корекційно-логопедичної роботи шляхом впровадження та застосування конкретних методичних розробок, вдосконалення та оптимізацію нових технологій і методик, що дозволяють максимально наблизити мовленнєвий розвиток дітей із ЗНМ до показників

нормативного онтогенезу (А. Богуш [1], Ю. Гаркуша [2], О. Глухов [3], Л. Трофименко [9], Ю. Рібцун [8] та ін.). За висновками авторів, лексична сторона мовлення дошкільників із ЗНМ характеризується бідністю словника, складністю його актуалізації в експресивному мовленні, заміни слів, що рідко зустрічаються, помилкове використання слів узагальнюючого значення. Особливо важко дошкільниками означеної категорії освоюються предикативний словник і лексеми, що позначають і виражають емоції і почуття. (Р. Лалаєва, Н. Серебрякова [7], О. Громова [4]. У дослідженнях І. Кондратенко [5] зазначається, що вживання лексики, що відбиває емоційні стани і оцінки в усному мовленні дітей із ЗНМ в два рази нижче, ніж у дошкільників з нормальним мовленнєвим розвитком. У результаті досліджень емоційно-оцінної лексики дошкільників 5 років із ЗНМ Н. Марцун прийшла до висновку, що мовлення цих дітей бідне та одноманітне, характеризується переважанням таких повторюваних прикметників, як «хороший», «добрий», «веселий». Крім того, діти із ЗНМ зазнають труднощі в назві якостей, що відображають їх самооцінку та самовідношення [6, 352–353]. У означеній категорії дітей характеристика емоційності визначається як факт психіки і емотивності як властивість мовлення, що мають свою специфіку. Особливості емоційності виражаються в асинхронії процесів збудження і гальмування, в неадекватності емоційного реагування, вираженого гіпомімічністю, в труднощах усвідомлення і свідомого контролю емоційних станів. Недоліки емотивності проявляються в обмеженості слів-емотивів, в не сформованості їх змістовного поля, труднощі диференціації лексем, що позначають і виражають емоції [5, 6].

Особливості емоційно-оцінної лексики та її формування у дітей із системним порушенням мовлення розкрито у дослідженні Н. Січкачук [9]. У роботі розроблено й експериментально перевірено методику формування емоційно-оцінної лексики у дітей старшого дошкільного віку з моторною алалією, що є важливим підґрунтям у практичній діяльності вітчизняних корекційних педагогів.

Метою статті є розкриття змісту прийомів корекційно-логопедичної роботи щодо активізації емоційної лексики у дітей із загальним недорозвиненням мовлення, що спрямована на навчання та виховання дітей, корекцію і компенсацію наявних у них порушень мовлення.

При вивченні особливостей емоційної лексики у дітей з порушеннями мовленнєвого розвитку перспективним і значущим є психолінгвістичний підхід, що відображає сучасні уявлення про процес розвитку лексики в онтогенезі, різні аспекти її ви-

вчення, а також структуру значення слова (семантичні поля). Проблема розвитку лексичних можливостей у дітей з порушеннями мовлення відображена в роботах Н. Ільїної, Р. Левині (1958), Г. Чиркіної (1967), Т. Філічевої (1989), Н. Жукової (1990), С. Шаховської (1997), Р. Лалаєвої (1999), Н. Серебрякової (2001), І. Кондратенко (2006), Н. Січкачук, Л. Трофименко, Ю. Рібцун, М. Шеремет та ін. Найбільш ілюстративним в цьому плані є загальне недорозвинення мовлення. Особливість мовлення означеної категорії дітей полягає в тому, що якість і об'єм активного словника в дітей не відповідає віковій нормі.

На підставі аналізу характеру вироблених асоціацій у дошкільників із ЗНМ старшого дошкільного віку Н. Серебряковою виділені наступні етапи організації семантичних полів. Перший етап – несформованість семантичних полів. Дитина спирається на чуттєве сприйняття навколишньої ситуації, а значення слова включається в значення словосполучень. Особливе місце займають синтагматичні асоціації («кішка – нявка»). Другий етап – засвоюються смислові зв'язки слів, що відрізняються один від одного за семантикою, але мають ситуативний, образний зв'язок («будинок – дах», «високо – вежа»). Семантичне поле ще структурно не оформлене. Третій етап – формуються поняття, процеси, класифікації, утворюються зв'язки між словами, семантично близькими, що відрізняються лише однією диференційною семантичною ознакою і виявляються в перевазі парадигматичних асоціацій («овоч – помідор»).

У дослідженнях Р. Лалаєвої також відзначаються особливості лексики старших дошкільників із ЗНМ. Виявлена обмеженість словникового запасу, розбіжність об'єму активного і пасивного словника, неточне вживання слів, вербальні парафазії, несформованість семантичних полів, труднощі актуалізації словника. Асоціації у дітей з мовленнєвою патологією більшою мірою, ніж у дітей з нормальним мовленнєвим розвитком, носять невмотивований характер. Найбільш важкою ланкою формування семантичних полів у дітей з порушеннями мовлення є виділення центру (ядра) семантичного поля і його структурної організації. Виявлено малий об'єм семантичного поля, що проявляється в обмеженій кількості змістовних зв'язків. Так, в парадигматичних асоціаціях у дітей з мовленнєвою патологією переважають відносини аналогії, а відносини протиставлення зустрічаються рідко, що не узгоджується з нормою [Р. І. Лалаєва, 2003].

Адаптація та реабілітація вихованців логопедичних груп здійснювалась різними методами: практичними, наочними і словесними. Практичні

методи були представлені вправами, іграми та моделюванням; наочні – спостереженням, розгляданням, переглядом, прослуховуванням; словесні – бесідами, зацікавленням та поясненнями, створення проблемних ситуацій. За основу розробки корекційно-логопедичної роботи з активізації емоційної лексики у дітей із ЗНМ, був узятий алгоритм роботи, запропонований І. Кондратенко [4].

При вивченні та виявленні особливостей емоційної лексики застосовувалися як загальноприйняті методи і прийоми, так і спеціальні нетрадиційні прийоми. Обстеження нейтральної лексики дітей проводилося за логопедичними методиками Л. Спірової, Т. Філічевої, Г. Чиркіної, А. Ястребової. Результати обстеження фіксувалися в «Мовленевих картах» дітей. У процесі дослідження велося спостереження за невербальними і вербальними реакціями дітей.

Дослідження складається з чотирьох взаємопов'язаних і підпорядкованих головній меті етапів:

- Логопедичне обстеження дітей.
- Вивчення паралінгвістичних засобів спілкування (міміки і пантоміміки дітей) дослідження.
- Дослідження наявності емоційної лексики.
- Дослідження інтонації, емоційно-тембрового забарвлення мовлення.

II етап – «Вивчення паралінгвістичних засобів спілкування (міміки і пантоміміки дітей)» – був спрямований на вивчення розуміння і вміння виявляти емоції при використанні паралінгвістичних засобів спілкування і мімічної мускулатури. Дослідження проводилося на основі завдань з методик, спрямованих на вивчення особливостей використання дітьми міміки при демонстрації заданої емоції В. Мінаєвої, О. Скотнікової. Дітям пропонувалися такі завдання, як:

- зобразити веселу, сумну, перелякану, сердиту, здивовану людину;
- назвати героїв казки або мультфільму, які були веселими, сумними, наляканими, сердитими, здивованими;
- вгадати стан радості, страху, гніву, печалі, здивування, які зображені графічно на картках;
- відповісти на питання, наприклад, «коли тобі буває сумно (страшно, весело)?».

III етап – «Дослідження наявності емоційної лексики» – спрямований на визначення правильності називання дітьми емоційних станів, доступних віку. На даному етапі ми використовували завдання з методик І. Кондратенко, І. Коненкової, В. Глухова. Дітям пропонувалися такі завдання:

- вимовити фразу «В мене є собака» з різною інтонацією (радісно, сумно, перелякано, сердито, здивовано);

- скласти словосполучення із заданим словом (хороший, поганий, смачний, несмачний, цікавий, нудний);
- підібрати синоніми і антоніми до емоційно забарвлених слів;
- скласти речення із заданим емоційно забарвленим словом;
- скласти розповідь за серією сюжетних картинок;
- переказати емотивну казку.

IV етап – «Дослідження інтонації, емоційно-тембрового забарвлення мовлення» – був спрямований на виявлення можливості дитини до сприймання та відтворення емоційних станів, тому що просодичні компоненти мовлення є одними з центральних засобів вираження емоційного стану партнерів з комунікації, які впливають на дитину. Мовленнєвим матеріалом був фрагмент авторської казки «У човні», адаптований для виконання запропонованих завдань. У тексті казки утримувалися «слова-підказки», які характеризують зовнішній вигляд, характеристику персонажів, що знайшли відображення у тембровому забарвленні голосу під час вимови речень від їх особи. Було включено основні завдання:

- дитині пропонувалося прослухати магнітофонний запис чотирьох речень, які вимовлені від імені героїв казки зі зміною емоційно-тембрового забарвлення голосу, що відповідає зовнішньому вигляду тварин. У процесі бесіди дитина повинна визначити відповідність емоційно-тембрового забарвлення голосу характеристиці кожного персонажу;
- після прослуховування речень, які вимовлялися від імені героїв казки, дітям пропонувалося повторити їх зі зміною емоційно-тембрового забарвлення голосу за зразком. Потім дитині пропонувалося самостійно повторити речення, змінивши тембр голосу відповідно до характеристик персонажів казки;
- вміння дітей розуміти емоційний стан людини, а також співвідносити слухове сприймання тембрового забарвлення мовлення із зоровими зображеннями, які характеризують різні емоції.

До корекційно-логопедичної роботи було включено активізацію 3 видів слів-емотивів: слів, що називають почуття, пережиті самим промовцем або іншою особою; слів-оцінок; слів, що передають емоційне ставлення шляхом морфологічних перетворень. З цією метою, ми використовували такі завдання. Наприклад,

Вправа 1. «Закінчи речення»

Мета: усвідомлення своїх емоцій та емоційних реакцій інших людей.

Хід гри. Дітям пропонується закінчити речення:

- Коли дитина плаче, мама почуває ...
- Коли діти грають, вони відчувають ...
- Коли людина говорить неправду, вона відчуває ...
- Коли дитина хворіє, мама почуває ...
- Коли людина залишається одна, вона відчуває ...
- Коли людина зробила добру справу, вона відчуває ...
- Коли у людини є друг, вона відчуває ...
- Коли людина бачить щось незвичайне, вона ...

Вправа 2. «Мій настрій»

Мета: розвиток вміння описувати свій настрій, розпізнавати настрої інших, розвиток емпатії.

Хід гри:

I варіант – розповісти про свій настрій, намагаючись його, порівнюючи з якимось кольором, тваринами.

II варіант – розповісти про свій настрій через рухи.

Вправа 3. «Четвертий зайвий»

Мета: розвиток уваги, сприйняття, пам'яті, розпізнавання різних емоцій.

Хід гри. Педагог пред'являє дітям чотири піктограми емоційних станів. Дитина повинна виділити один стан, що не підходить до решти:

- радість, добродушність, чуйність, жадібність;
- смуток, образа, провина, радість;
- працьовитість, лінь, жадібність, заздрість;
- жадібність, злість, заздрість, чуйність.

Вправа 4. «Назви почуття»

Мета: вчити розпізнавати різні емоційні стани.

Хід гри. Діти виходять на килим і стають в коло. Педагог говорить: «Я зараз буду по черзі кидати м'яч і називати якусь дію, що відбувається з дитиною. Ви ловіть м'яч і називайте мені почуття, що при цьому відчуваєте»:

- йде в цирк (радість);
- один заважає грати (злість);
- несе брудну іграшку (гидливість);
- побачив злого собаку (страх);
- розбив скло м'ячем (вина);
- хоче познайомитися, але соромиться (боязкість).

Вправа 5. «Що трапилося?»

Мета: вчити розпізнавати різні емоційні стани, розвивати емпатію.

Хід гри. Педагог виставляє портрети дітей з різними виразами емоційних станів, почуттів. Учасники гри по черзі вибирають будь-який стан, називають його і придумують причину, за якою воно виникло: «Одного разу я дуже сильно ..., тому що ...» Наприклад, «Одного разу я дуже сильно образився, бо мій друг ...».

Вправа 6. «Назви схоже»

Мета: активізувати вживання синонімів у мовленні.

Хід гри. Педагог ділить дітей на 2 команди і показує їм схематичне зображення певної емоції. Команди повинні по черзі називати синоніми зображеної емоції. Виграє та команда, яка останньою назвала слово.

Вправа 7. «Винахідливий курча»

Мета: активізувати вживання синонімів у мовленні.

Хід гри. Педагог зачитує дітям історію про швидке курча з паузами в тих місцях, де необхідно підібрати синоніми:

«Літнім ранком вилупилося з яйця маленьке курча. Воно побачило яскраве сонечко, високу траву. Курча дуже здивувалося ... (здивувався). Раптом хмара закрила сонечко і закапав дощик. Курча зробило з шкарлупки парасольку і сумне ... (сумне, сумний) пішов під дощем».

У результаті проведеного експериментального навчання визначено, що дошкільники із ЗНМ потребують систематичної, поетапної роботи з розвитку лексичної системи мовлення, зокрема розширення активного та пасивного емотивного словника; автоматизацію слів, що позначають емоції та їх введення в експресивне мовлення. Діапазон емоційної лексики збагачується варіативними лексемами. Запроваджені методичні прийоми дозволяють дітям вільно володіти даною лексикою і застосовувати її у зв'язному мовленні. Достатній рівень розвитку емотивної лексики є умовою формування соціально активної особистості дитини.

Проблема вивчення емоційної лексики як складової частини лексичної системи, її особливостей, а також можливих методів і прийомів формування розроблена недостатньо і вимагає додаткового спеціального вивчення. Запропоновані методичні прийоми корекційно-логопедичної роботи допоможуть активізувати і розширити емоційний словник дошкільників із ЗНМ з використанням поетапного формування їх структурних складових у дітей, враховуючі вікові показники.

Список використаних джерел

1. Богущ А.М. Методика навчання дітей української мови в дошкільних навчальних закладах. Підручник. 2-ге видання, доповнене і перероблене. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2008. – С. 214-440.

2. Гаркуша Ю.Ф. Специальные преобразования педагогического пространства как стратегия воспитания детей с нарушениями речи // Ребенок. Раннее выявление нарушений речи и их преодоление. – 2-е изд., испр. – М., 2003. – С. 134 - 159.
3. Глухов В.П. Формирование связной речи детей дошкольного возраста с общим недоразвитием речи. – 2-е изд., испр. и доп. – М., 2004.
4. Громова О.Е. Методика формирования начального детского лексикона. – М., 2005. 8. Диагностика нарушений речи и организация логопедической работы в условиях дошкольного образовательного учреждения: Сб. метод. реком. – СПб., 2002.
5. Кондратенко И.Ю. Формирование эмоциональной лексики у дошкольников с нарушениями речи // Выявление и преодоление речевых нарушений в дошкольном возрасте: Метод. пособие. – М., 2005. – С. 149 - 190.
6. Марцун Н.С. Особенности эмоционально-оценочной лексики детей старшего дошкольного возраста с общим недоразвитием речи / Н.С. Марцун // IV Машеровские чтения: Материалы междунар. научно-практич. конф. студ., аспирант. и молодых ученых, Витебск, 28–29 октября 2010 г. / Витебский гос. университет; Редкол.: А.П. Солодков (гл. ред.) [и др.]. – Витебск: УО «ВГУ им. П.М. Машерова», 2010. – Т. II. – С. 352–353.
7. Лалаева Р. И., Серебрякова Н. В. Формирование лексики и грамматического строя у дошкольников с ОНР / Р. И. Лалаева, Н.В.Серебрякова. – СПб.: Союз, 2001. – 218 с.
8. Рібцун Ю.В. Корекційна робота з розвитку мовлення дітей п'ятого року життя із фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення : 11 програмно-методичний комплекс / Ю.В. Рібцун. –Тернопіль :Мандрівець, 2014. – 272 с.
9. Січкачук, Н. Д. Загальна характеристика та особливості розвитку емоційно-оцінної лексики у старших дошкільників з моторною алалією /Н.Д. Січкачук // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 19 : Корекційна педагогіка та спеціальна психологія : зб. наук. праць. - Київ : Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2016. - Вип. 32. Ч. 2. - С. 135-143.
10. Трофименко Л.І. Корекційне навчання з розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку із ЗНМ: Програмно-методичний комплекс / Л.Трофименко. – 2013. – 108 с.

References

1. Bohush A.M. Metodyka navchannia ditei ukrainiskoi movy v doshkilnykh navchalnykh zakladakh. Pidruchnyk. 2-he vydannia, dopovnene i pereroblene. – K.: Vydavnychi Dim «Slovo», 2008. –S. 214-440.
2. Harkusha Yu.F. Spetsyalnye preobrazovaniya pedahohycheskoho prostranstva kak stratelyia vospytaniya detei s narushenyami rechy // Rebenok. Rannee vyivlenye narusheni rechy u ykh preodolene. – 2-e yzd., yspr. – M., 2003. – S. 134 - 159.
3. Hlukhov V.P. Formyrovanye sviaznoi rechy detei doshkolnoho vozrasta s obshchym nedorazvytyem rechy. – 2-e yzd., yspr. y dop. – M., 2004.
4. Hromova O.E. Metodyka formirovaniya nachalnoho detskoho lekyskona. – M., 2005. 8. Dyahnostyka narusheni rechy u orhanyzatsiya lohopedycheskoi raboty v usloviakh doshkolnoho obrazovatelnoho uchrezhdeniya: Sb. metod. rekom. – SPb., 2002.
5. Kondratenko Y.Iu. Formyrovanye emotsyonalnoi lekysyky u doshkolnykov s narushenyami rechy // Vyivlenye y preodolene rechevykh narusheni v doshkolnom vozraste: Metod. posobyie. – M., 2005. – S. 149 - 190.
6. Martsun N.S. Osobennosty emotsyonalno-otsenochnoi lekysyky detei starsheho doshkolnoho vozrasta s obshchym nedorazvytyem rechy / N.S. Martsun // IV Masherovskye chteniya: Materyalymezhdun. nauchno-praktych. konf. stud., aspr. y molod. uchennykh, Vytebsk, 28–29 oktiabria 2010 h. / Vytebskiy gos. unyversytet; Redkol.: A.P. Solodkov (hl. red.) [y dr.]. – Vytebsk: UO «VHU ym. P.M. Masherova», 2010. – T. II. – S. 352–353.
7. Lalaeva R. Y., Serebriakova N. V. Formyrovanye lekysyky y hrammatycheskohostroia u doshkolnykov s ONR / R. Y. Lalaeva, N.V.Serebriakova. – SPb.: Soiuz, 2001. – 218 s.
8. Ribtsun Yu.V. Korektsiina robota z rozvytku movlennia ditei piatoho roku zhyttia iz fonetyko-fonematychnym nedorozvytkom movlennia : 11 prohramno-metodychnyi kompleks / Yu.V. Ribtsun. –Ternopil :Mandrivets, 2014. – 272 s.
9. Sichkarchuk, N. D. Zahalna kharakterystyka ta osoblyvosti rozvytku emotsiino-otsinnoi lekysyky u starshykh doshkilnykiv z motornoiu alaliiu /N.D. Sichkarchuk // Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho unyversytetu imeni M. P. Drahomanova. Serii 19 : Korektsiina pedahohika ta spetsialna psykhohohiia : zb. nauk. prats. - Kyiv : Vyd-vo NPU imeni M.P.Drahomanova, 2016. - Vyp. 32. Ch. 2. - S. 135-143.
10. Trofymenko L.I. Korektsiine navchannia z rozvytku movlennia ditei starshoho doshkolnoho viku iz ZNM: Prohramno-metodychnyi kompleks / L.Trofymenko. – 2013. – 108 s.

Галущенко В. І. Пути оптимизации коррекционно-логопедической работы по развитию эмоциональной лексики у детей с ОНР

Статья посвящена проблеме изучения лексической стороны речи детей с общим недоразвитием речи. В частности, внимание сосредоточено на изучении состояния эмотивной лексики у дошкольников с данной патологией. Описаны особенности лексики, выражающих эмоции детей с ОНР, предложенные методические приемы, направленные на активизацию слов-эмотивов в речи дошкольников с общим недоразвитием речи. Определены и раскрыты основные пути оптимизации эмоциональной лексики и значение коррекционно-логопедической работы по основным направлениям.

Ключевые слова: лексика, эмотивность, пути оптимизации, общее недоразвитие речи.

Galuschenko V. I. Ways to optimize the correction-logopedic work on the development of emotional vocabulary in children with general hypoplasia of speech

At the present stage of society's development, the number of children with speech disorders increased in comparison with the previous decade and has a tendency for further growth. Therefore, the task of children's speech

development is one of the most important tasks of the present. The problem of solving is the organizational and methodological issues related to the preparation of children for school. Particularly important is the development of special methodological systems that take into account the complexity and heterogeneity of the contingent of children with speech impairments in preschool children. There is a need for individualized, more differentiated correctional influence, improvement of methodological developments, application of innovative technologies, as well as the introduction of a tendency to update the content of education. The article is devoted to the problem of studying the lexical side of children's speech with a general speech underdevelopment. In particular, attention is focused on the study of the state of emotional vocabulary in preschool children with this pathology. Describes the features of vocabulary expressing the emotions of children with , the pr general hypoplasia of speech, oposed methodical techniques aimed at activating the words-emotiviv in the speech of preschool children with a general underdevelopment of speech. The main ways of optimization of emotional vocabulary and the importance of corrective-logopedic work in the main areas are determined and disclosed.

Key words: vocabulary, motivation, ways of optimization, general underdevelopment of speech.

УДК 378.011.3 – 051:78]:39:008

Надія ГОЛУБИЦЬКА

*викладач кафедри теорії та методики музичної освіти,
хорового співу і диригування факультету мистецтв
імені Анатолія Авдієвського*

*Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова,
м. Київ, Україна*

e-mail: nadijkago@gmail.com

ДІАГНОСТИКА СТАВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ЕТНОПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОГО НАВЧАННЯ

У статті з'ясовано ставлення студентів вищих музично-педагогічних ВНЗ до проблематики формування етнопедагогічної культури у процесі фахового навчання. Наведено діагностичні запитання, що були включені у пілотне опитування на етапі констатувального експерименту. Подано результати аналізу й класифікації отриманих статистичних даних відповідно до позитивних, нейтральних та негативних відповідей.

Ключові слова: етнопедагогічна культура, майбутній вчитель музики, українська народна педагогіка, методи і засоби української народної педагогіки, етнопедагогічна підготовка.

До найбільш важливих напрямів сучасного реформування вищої мистецької освіти належить її переведення на національну основу згідно до нагальних вимог українського суспільства з метою модернізації фахового навчання педагогів-музикантів, здатних до виховання підростаючого покоління у дусі національних традицій і патріотизму. Саме тому проблематика формування етнопедагогічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва, яка передбачає формування в них національної свідомості й способу мислення, а також залучає методи й засоби української народної педагогіки, спрямовані на виховання українців відповідно до паритету національних виховних ідеалів, набуває величезної актуальності. Адже «...обидва створені українською народною педагогікою виховні ідеали повністю відповідають двом типам української ментальності – землеробському і козацькому» [2, 190].

З огляду на вищезазначене, метою даної статті є з'ясування й аналіз існуючого спектру ставлень студентів та викладачів до проблематики етнопедагогічної культури вчителя музичного мистецтва. Для цього нами було спеціально розроблено й проведено пілотне опитування, яке охопило 238 респондентів, серед яких знаходилось 162 студенти факультетів та інститутів мистецтв педагогічних університетів, а також 76 викладачів.

Розроблення запитань для пілотного діагностичного опитування базувалось на тому, що поняття «етнопедагогічна культура» є зрозумілим у повній мірі тільки респондентам – представникам професорсько-викладацького складу, оскільки це поняття є недостатньо дослідженим. Для респондентів-студентів це поняття не є завжди зрозумілим. Саме тому під час формулювання запитань ми намагалися застосовувати таку термінологію,